

קובץ

הערות וביאורים

בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א

☆

בפש"מ, רמב"ם, נגלה וחסידות

**פרשת ראה מבה"ח אלול
גליון כ"א (תר"ס)**

יוצא לאור על ידי

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

ברוקלין, ניו יארק

417 טרוי עוועניו

ה' תהא שנת נפלאות גדולות

צ"א שנה לב"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א

שנת חמשת אלפים שבע מאות וחמשים ושלש ובריאה

ש"פ עקב ה'תשנ"ג

ב"ה

פרשת עקב

ה'י תהא שנת נפלאות גדולות

צדי"ק אלי"ף שנה לכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

תוכן הענינים

לקוטי שיחות

- 5 גבול ובל"ג במצוות
7 שויתי ה' לנגדי תמיד

אגרות קודש

- 7 כשהי' עבודה בבכורות ה'י גם בבכור לאב בלבד
8 ממ"ת עד הקמת המשכן היו ב' סוגי הקרבות
10 החילוק בהקרבות סוגי הבכורות
11 בקושיית הגרי"ז בבכורות ד,ב

פשוטו של מקרא

- 12 בפירש"י פ' עקב בענין תחיית המתים

נגלה

- 14 הכל בידי שמים חוץ מצינים פחים
17 בדברי הרמב"ן דספה"ע הוה מ"ע שאין הזמ"ג

רמב"ם

- 18 בסיום ספר עבודה

שונות

- 19 ספריית ליובאוויטש (גליון)
24 ד"ה החודש הזה לאדמו"ר האמצעי
25 הערות בענינים שונים

מספר פאקסימיליא לשלוח הערות: 953-9720 (718)

לזכות כ"ק אדמו"ר שליט"א

לרפואה שלימה וקרובה תיכף ומיד ממש

לזכות

**עטרת ראשנו רוח אפינו משיח ה'
כ"ק אדמו"ר שליט"א**

**לרפואה שלימה וקרובה תיכף ומיד ממש
בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו הקדושים
ולאריכות ימים ושנים טובות ונעימים בבריאות הנכונה
ושיוליכנו קוממיות לארצנו הקדושה
בגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש**

**נדפס ע"י הרה"ת הנעלה זאב מאיר שי'
וזוגתו מרת דבורה חי' רייזל תחי'
בגם הילד אהרן שי' ובתם הילדה שיינדל תחי'
קדנר**

לקוטי שיחות

גבול ובל"ג במצוות

הרב שלום חאריטאנאוו
-משפיע בישיבה -

בלקו"ש חט"ו ע' 731 ואילך, בנוגע מרז"ל בסיום מס' ברכות להגירסא דצדיקים אין להם מנוחה כו', שבזה נכללים גם מארי עובדין טבין (עבודת המצוות). מקשה איך שייד שגם בעבודה זו שהיא עבודה מוגבלת [שהרי המצוות הגם שגם הם ציוויים מהקב"ה (שהוא אין סוף), אעפ"כ בהם עצמם (בהחפצא של המצוות) ישנו הגבלה, ואדרבה: מוכרח להיות הגבלה - הן בכללות המצוות שנצטוו לא תוסיף עליו ולא תגרע ממנו, לא תוסיפו ולא תגרעו, והן בכל מצוה בפרט: תפלין - דוקא די פרשיות ולא חמש וכו'] תהי' החידוש ש"י אין להם מנוחה", המורה על ענין של בל"ג?

ומוכרח לומר, שגם במצוות ישנו ענין של בל"ג. ומבאר בזה: דבמצוות ישנם שני ענינים - כבנוסח ברכות המצוות: חלק (וצד) השוה שבכולם "אשר קדשנו במצותיו", וחלק המיוחד (ופרטי) "וצונו מצוה פלונית", וכיו"ב: א) בכל מצוה ישנם גדרים המיוחדים שלה, שבזה מחולק מצוה אחת משאר מצות - ומצד גדרים אלו המצוות הם בבחי' גבול; ב) הצד השוה שישנו בכל המצות - שמחמת זה הם בבחי' בל"ג.

דהיינו, פרטים השונים שישנם בכל מצוה, שעייז שונה מצוה אחת לגבי שאר המצות - בהם מתבטא ההגבלה שבמצות; והנקודה הכללית שישנו בכל המצות - שכולם הם מצוה מלשון ציווי - דהיינו רצון העליון ב"ה ישנו בשוה בכל המצות; שהרי רצונו של הקב"ה שבהמצות הוא למעלה מההגבלות וההתחלקות שלהם, וכמאמר רז"ל "לא תהא יושב ושוקל מצותי של תורה כו' קלה שבקלות כו' וחמורה שבחמורות כו" - ומצד נקודה הכללית שבמצות - רצון העליון ב"ה - הם בל"ג.

ע"כ תוכן הדברים בפנים השיחה השייך לעניננו.

ובהערה *19, וז"ל: ולהעיר אשר כן הוא גם בכל הבריאה ופרטי: ישנו הענין הכללי והשווה בכולם - התהוות תמידית מאין ליש בדבר הוי' (בכח מהותו ועצמותו כו') וצורת ופרטי

כאוי"א עיי חפץ הוי' (עיי התלבשותו בחכמה) - ראה קונטרס עה"ח בתחלתו (ותוי"א ד"ה נ"ח מצוה) בפ"י מש"נ כל אשר חפץ הוי' עשה. עכ"ל.

וצ"ע: דלכאורה בהערה מבואר באופן הפכי מאשר בפנים השיחה: דבפנים השיחה מבואר אשר הענין פרטי שבהמצות הוא ענין ההגבלה שבהם, וענין הבל"ג הוא בהצד השוה שבכל המצות; ואילו בההערה (אף שגם בזה מחלק בין ענין הכללי שבהבריאה לענינם הפרטי, אבל) מחלק בין ענין הכללי לענין הפרטי שבהבריאה באופן הפכי. שענין הכללי שבהבריאה נתחזה בדבר הוי', ואילו צורת ופרטי כאוי"א שבהבריאה עיי חפץ הוי'. שלפ"י הענין הכללי שבהבריאה הבא מדבר הוי' הוי' ההגבלה שבהם, וענין הפרטי שבא מחפץ הוי', בזה ישנו ענין הבל"ג?

וביותר יוקשה, דאף שבדרושים שצויין בהערה (בתוי"א וקונטרס עה"ח) מבואר באופן הנ"ל, אבל ישנם דרושים (תוי"א מגילת אסתר. דרך מצותיך מצות אחדות הוי'. ועוד) בהם מבואר בנוגע להבריאה באופן אחר (לכאורה - עיין שיחת מוצש"ק אחרי תשל"ח), והוא: אשר ההתהוות יש מאין, הצד השוה שבכל הבריאה - הוא מסוכ"ע, כל אשר חפץ הוי' עשה; ואילו פרטי ההתחלקות שישנם בהבריאה, בחי מעלה ומטה שבה - הוא ממכ"ע. עיי"ש. שביאור זה מתאים לכאורה, בכל הפרטים לתוכן המבואר בפנים השיחה, ואעפ"כ ביאור זה אפי' לא הוזכר בהשיחה, ודוקא ביאור השני שבהדרושים, שלכאורה אינו מתאים כלל להתוכן המבואר בפנים השיחה - הוא שהובא בהשיחה!

ואולי אפשר לומר בזה: שזה גופא הוא הכוונה בההערה. דמכיון שמצינו כעין זה בהבריאה ושם מבואר (בנוגע להבריאה) באופן אחר מאשר מבואר בפנים השיחה (בנוגע למצוות), אי"כ אפשר ללמוד מזה (מהבריאה) גם בנוגע למצות: אשר הצד השוה שבמצות הוי' ההגבלה שבה; ודוקא ענינם הפרטי באה מחפץ הוי'.

כלומר: שהכוונה בההערה בזה שמביא דוגמא מהבריאה הוא לא (רק) להביא סתם דוגמא, אלא בשביל ללמוד מזה. ולכן מביא ביאור זה דוקא שמלמדנו (בנוגע למצות) ביאור חדש (דלא כבפנים השיחה). אלא שההערה נכתב בקיצור ביותר, ולכן לא מפורש בו הנפק"מ מזה בנוגע למצות.

ואולי אפ"ל הביאור בזה: עפ"י המבואר בלקו"ת במדבר (יח, ב' ואילך) ובדרמ"צ (מב, א ואילך) ובכ"מ - הובא בלקו"ש חיי"ז ע' 414 הערה 48, שבחי רצון העליון אין בה התחלקות. ולכן הרצון המלוּבש במצות כולל כל המצות בשוה כו', אבל העונג

העליון ב"ה המלוּבש במצות יש לכל מצוה תענוג פרטי, כי העונג הוא פנימי המכוון המלוּבש ברצון כו', ע"ש בארוכה.
ובלקו"ש ח"י"ז שם בהערה (בביאור השני) מבאר, וז"ל: דדוקא מצד פנימיות התענוג כמו שהוא בעצמותו בא ונמשך פרטי התחלקות התענוג (משא"כ מצד הרצון) וע"ד המבואר בכ"מ (ראה תו"ח ד"ה ויהי כל הארץ פכ"ז ואילך. ד"ה מי מדד תרס"ב ועוד) ענין ההתחלקות וריבוי הבא דוקא מצד אחדות הפשוטה. ולהעיר ממשנ"ת (לקו"ש ח"י"ט תבא ח"י אלול (תשל"ז) ס"ט) בנוגע לחיות פרטי.

שויתי ה' לנגדי תמיד

הרב דוד שרגא פאלטער
בית חב"ד בלומפילד הילס מישיגאן

בלקו"ש ח"ט בהוספות ט"ו באב מובא אשר אצל כמה מהנשיאים היתה מונחת על שולחנם פתקא ועליה כתוב שויתי ה' לנגדי תמיד.

ויש להעיר מלקו"ד ח"ד ע' תש"צ: "אין חסידישע שוהלען איז דער דע לפני מי אתה עומד ניט אויפגעשריבן אויף דעם עמוד נאחר חקוק אין מח און אין הארצן" ויל"ע קצת להתאים ב' הדברים.

אגרות קודש

כשהי' עבודה בבכורות הי' גם בבכור לאב בלבד

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
- ר"מ ביישיבה -

באגרות קודש ח"י"ח ע' רמ"ח (נדפס גם בלקו"ש ח"י"א ע' 307).
הקשה השואל במ"ש בשו"ע אדה"ז (סי' קכ"ח סעי' י'): "בכור לאב בלבד אין בו קדושה עכשיו שניטל העבודה מבכורות", דמשמע מזה שכשהיתה העבודה בבכורות - הרי זה גם בבכור לאב בלבד, וצ"ע מנ"ל הא, דהרי לא מצינו קדושה אלא בפטר רחם, כמ"ש: "קדש לי כל בכור פטר כל רחם" וע"ז ענה כ"ק אדמו"ר שליט"א וזלה"ק: דמקורו הוא מסתימת לשון המשנה (זבחים קיב, ב) ועבודה בבכורות, וכ"ה בתרגומים לשמות כד, ה. (וצע"ק מבכורות

דב, - דמקשר זה עם משינ קדש לי כל בכור דבפטר רחם קאי, וי"ל, עכלה"ק, ואח"כ מביא ב' ראיות לזה הא' מבכורתו של ראובן, שלא הי' גם של דן גד ויוסף, ומיעקב עי"ש, וממשיך וזלה"ק: במדבר"ר פ"ד, משמע דעבודה בבכורות פ"י בגדולים וחשובים, ולי"ד בכור, ועאכו"כ שאין בדוקא פטר רחם. ובכל אופן לכאורה צע"ג מאוה"ת להצ"צ בראשית (שמג"ב ואילך, קנז, א, א, קסו, א). כו' [ששם כתוב דעבודה בבכורות הוא בפרטי רחם] עכלה"ק. (וראה גם בסי' שלחן המלך שם).

ולכאורה יל"ע גם ממ"ש (במדבר, ג, יב, וראה גם בהעלותך ח, טז ואילך): "ואני הנה לקחתי את הלוי מתוך בניי תחת כל בכור פטר רחם מבניי והיו לי הלוי. כי לי כל בכור ביום הכותי כל בכור בארץ מצרים וגו'" ופירש"י דע"י הבכורות זכותי בהם ולקחתים תמורתם, לפי שהיתה העבודה בבכורות וכשחטאו בעגל נפסלו והלויים שלא עבדו עבודת כוכבים נבחרו תחתיהם, הרי משמע מזה דרך בכורות אלו שהיו פטרי רחם היו כשרים לעבודה, אבל לא כשהי' רק בכור להאב? וראה מ"ש בארוכה בענין זה בגליון ש"פ שלח דאשתקד.

ממ"ת עד הקמת המשכן היו ב' סוגי הקרבות

ואולי אפשר לומר בענין זה באופן אחר, דהנה בסו"פ יתרו כתיב מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמך את צאנך ואת בקרך וגו', ובסהמ"צ להרמב"ם (עשה כ') כתב וז"ל: אמנם פשטיה דקרא הנה הוא מבואר כי הוא מדבר בשעת היתר הבמות שהי' מותר לנו בזמן ההוא שנעשה מזבח אדמה בכל מקום ונקריב בו' כו' עכ"ל. ובחי' הגר"י עה"ת שם כתב בביאור הדבר, דהנה בגמ' (זבחים קטו, ב) איתא דעד שלא הוקם המשכן היו הבמות מותרות והכל כשרים ליקרב, בהמה חי' ועוף זכרים ונקבות תמימין ובעלי מומין, ונכרים בזה"י רשאים לעשות כן, הנה מבואר מדברי הברייתא דהזמן שבו נפסק מישאל תורת קרבנות שיכולים להקריב נכרים בזה"י (דהיינו מחי' ועוף שאינם תורים ובני יונה ובעלי מומין) זהו רק משהוקם המשכן, אבל עד שלא הוקם המשכן (וגם לאחר מתן תורה) הי' אפשר לישראל להקריב גם חי' ועוף שאינם ממין תורין וב"י ובעלי מומין, ככתוב כן בברייתא דעד שלא הוקם המשכן היו הבמות מותרות והכל כשרים ליקרב, ומה דשרי לנכרים בזמן הזה הי' מותר לישראל עד שהוקם המשכן, והנה אעפ"י שכבר ניתנה תורה לישראל קודם שהוקם המשכן, מ"מ הי' מותר לישראל להקריב

קרבנות בני נח, ומאידך גיסא הרי גם למ"ד דלבני נח לא שייד קרבן שלמים (שם קטז,א) הרי מבואר בגמ' דלישראל כבר קרבו שלמים קודם שהוקם המשכן, ובפשטות צ"ל דאם לבני נח לא ניתן שלמים, הרי דשלמים שהקריבו ישראל קודם שהוקם המשכן לא היי בתורת **קרבנות ב"נ** אלא בתורת קרבנות ישראל, [שהרי מצד ב"נ ליכא קרבנות שלמים] ולכן צ"ל דשלמים שהקריבו ישראל עד שלא הוקם המשכן היו כשרים רק מבקר וצאן בלבד כדין קרבנות דישאל, ומוכח מכאן דמזמן מ"ת עד שהוקם המשכן היו לישראל שני דינים בקרבנות, דנהג בהם תורת קרבנות דב"נ, וגם ניתן להם תורת קרבנות דישאל, ואם בא להקדישם ולהקריבם בתורת קרבנות ב"נ, יהי דינם כדין קרבנות דב"נ שכשרים גם ממני חי ועוף שאינם תורין וב"י, ואם בא להקדישם ולהקריבם בתורת קרבנות דישאל נוהג בהם דיני קרבנות ישראל שאינם כשרים אלא מבקר וצאן ותורין וב"י דשני מיני קרבנות הם בעצם החפצא שלהם, ומביא עוד רא"י מבכורות ד,ב, דמבואר שם דהא דלא קרבו בכורות קודם שהוקם המשכן, זהו משום הדין דחובות בבמה לא קרבו וכ"ה בפ"י רגמ"ה שם גם לענין חטאות ואשמות] הרי להדיא דכבר היי קיים אז כל תורת קרבנות דישאל, אלא **שחובות** לא קרב משום דאין קרבין בבמה, אבל נדרים ונדבות הקריבם בבמה קרבו גם אז כדין תורת קרבנות האמורה בישראל, וזהו האמור בקרא מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליו את עולתיך ואת שלמיך וגוי' דעכשיו אחר מ"ת כבר נתחדשה תורת קרבנות דישאל ויכולים להקריב גם שלמים שאינו נוהג בב"י, ודוקא מבקר וצאן כדין קרבנות האמור בישראל, וזהו כוונת הרמב"ם בסהמ"צ שכתב דפשטי דקרא מדבר מדין מזבח של במה בשעת היתר הבמות, ר"ל דפשטי דקרא נאמר זאת על תיכף לאחר מ"ת קודם שהוקם המשכן שהי' אז היתר במה, ולהכי כתיב בקרא רק עולה ושלמים בלבד ולא שאר קרבנות משום דחובות בבמה לא קרב רק עולה ושלמים שהוא דבר הנידר והנידב, וגם כתיב רק בקר וצאן ולא עופות כדין במה דלא קרבו בה עופות, עכ"ד. וראה שם גם ברי"פ ויקרא עה"פ אדם כי יקריב, וכן בחי' הגרי"ז בכורות שם (בד"ה ומאי קמ"ל) שביאר גם כנ"ל דמזמן מ"ת עד שהוקם המשכן היו ישראל יכולים להקריב קרבנות בב' אופנים או בדין ב"נ או בדין ישראל כנ"ל. וראה גם בס' פניני הגרי"ז ע' תי"ז והלאה בענין זה.

היוצא מדבריו דמזמן מ"ת עד שהוקם המשכן היי אפשר לישראל להקריב בדין ישראל כדמוכח שהקריבו גם שלמים, וכן היו

יכולים להקריב בדין ב"נ כמפורש בברייתא די"עד שלא הוקם המשכן" היו יכולים להקריב כל בהמה חי' ועוף כו'.

החילוק בהקרבות סוגי הבכורות

והנה מבואר בכ"מ בלקו"ש שישנם ב' גדרים שונים: א) **בחירה** ב) **קדושה**, ולדוגמא ראה לקו"ש חי"ח פ' מסעי (ב) סעי' ה' והלאה בנוגע לארץ ישראל שמצינו בה דין בחירה כמבואר במדרש "חביבה א"י **שבחר** בה הקב"ה", וכן מצינו דין **דקדושת** הארץ, וכן בנוגע לעם ישראל מצינו ב' דברים אלו **שבחר** בהם ה' וכן שהוא עם **קדוש**, ומבאר שם הנפק"מ ביניהם עיי"ש, וראה גם לקו"ש חכ"ד פ' ראה (א), ולקו"ש ויקי"פ תשי"נ, וראה גם בס' תורת הקודש ח"א סי' ב' וח"ב סי' ה' בארוכה ועוד.

ולפי"ז אפשר לומר דחלוק דין הקרבת הקרבנות שעיי' הבכורים שמזמן אדה"ר והלאה (כדהובא בהמכתב מהמדרש) מהקרבת הקרבנות עיי' הבכורים שהם פטרי רחם **שנתקדשו** עיי' מכת בכורות כמ"ש קדש לי וגו', דההקרבה עיי' בכורים שמזמן אדה"ר ואילך ה"י רק מצד שהם **בחירי** ה' להקריב קרבנות, אבל לא ה"י בהם דין קדושה בקדושת הגוף כו', משא"כ הבכורים שהם פטרי רחם **נתקדשו** בקדושת הגוף גו' בדוגמת הכהנים שלאחר שהוקם המשכן, ובמילא י"ל דעד שלא הוקם המשכן ה"י ההקרבה יכולה להיות עיי' כל הבכורים מצד הבחירה שבהם, אבל זהו רק בקרבנות של ב"נ, דשם מספיק גם הבחירה לבד, משא"כ כשהיו מקריבים **בדין ישראל** לזה ה"י צריך בכור שהוא פטר רחם דוקא מצד דין **קדושה** שבו, דהן אמת דכשנתקדשו עיי' מכת בכורות לפני מ"ת ה"י הקדושה נוגע רק לענין פדיון בלבד (ולכן לא הזכיר שם רש"י דאירי לענין עבודה) כיון דאז לא ה"י עדיין דין הקרבה של ישראל, מ"מ מזמן מ"ת ואילך, הועיל הקדושה גם לענין הקרבה בדין ישראל, דהקרבה בדין ישראל צ"ל עיי' אדם **שנתקדש** דוקא.

ואם כנים הדברים יש לתרץ כל הקושיות הנ"ל שבענין זה, דא"ש למה מצינו בלקיחת הלויים תמורת הבכורים רק בבכורים שהם **פטרי רחם** דוקא כנ"ל, ולא בשאר הבכורים אף שגם הם היו יכולים להקריב כו', כיון דשם בנוגע לדין **עבודה** בעינן לדין **קדושה** דוקא, וכמפורש בקרא שם (במדבר ג', יג) **"הקדשתי לי וגו'"**, וכן בפי' בהעלותך (ח"ז) **"הקדשתי אותם לי"**, וזהו בפטרי רחם דוקא, וכן א"ש מ"ש אדה"ר דעכשיו שניטל העבודה מבכורות ליכא קדושה בבכור לאב, כי

בפועל גם בכור לאב בלבד הי' מקריב קרבנות עד שהוקם המשכן כנ"ל, רק לא בקרבנות דישראל, ושייך בזה לשון "קדושה" אף שלפי הנ"ל הי' זה רק מצד בחירה, כי גם מצד דין בחירה שייך קדושה באופן מקיף עכ"פ ובמובן הרחב, (וראה הערות וביאורים י"א ניסן תשי"ג ע' 15 שהובא ראיות לזה, וראה פנים יפות ר"פ ויצא שכבר בזמן יעקב הי' דין דמורא מקדש אף שהקידוש הי' אחי"כ, וכן בקרית ספר הלי' ביהבי"ח פ"ה כתב דקדושת הר, אברהם שווא לי, וראה גם שו"ת חת"ס יו"ד סי' רל"ה ולקו"ש חייט פ' ראה (ב)) ולכן אם לא ניטל מהם העבודה הי' צ"ל שיש בהם מעלה לענין נטילת ידים בנושאת כפים עיי"ש. ולפי"ז יש לתרץ ג"כ הא דכתב באוה"ת דעבודה בבכורות היינו בפטרי רחם די"ל שכונתו שם להעבודה המיוחדת שבא מצד **קדושת** הבכור, דכנ"ל היינו בקרבנות דישראל.

בקושיית הגר"ז בבכורות ד,ב

והנה איתא בבכורות ד,ב, איתמר קדשו בכורות במדבר דברי ריו"ח, ריש לקיש אמר לא קדשו בכורות במדבר כו' איתביה ריו"ח לר"ל עד שלא הוקם המשכן היו מקריבים בבמה ועבודה בבכורות, א"ל באותם שיצאו ממצרים כו', ובחי' הגר"ז שם תמה ע"ז דמהו ההוכחה מזה שהעבודה היתה בבכורות דקדשו בכורות במדבר הלא מבואר בפי"המ"ש להרמב"ם זבחים פ"ד דמזמן אדם הראשון הי' עבודה בבכורות (כמבואר במדרש הנ"ל) אי"כ איזה הוכחה ישנה **שקדשו** בכורות במדבר מהא דאמרינן דעבודה בבכורות, הלא זה הי' קיים לעולם גם לפני פרשת קדש לי כל בכור וגו' ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל יש לתרץ דכוונת ריו"ח דמשמע ל"י דהא דתנא דעד שלא הוקם המשכן הי' העבודה בבכורות, הרי זה כולל גם **קרבנות ישרא**ל דלהנ"ל לזה בעינן דין **קדושה** דוקא, וממילא מוכח **דקדשו** בכורות במדבר, וע"י בסי' חייב שם (אות ס"ט) בענין זה.

ולפי"ז יש להעיר גם במה שכתב בהמכתב וזלה"ק: וצ"ע במכורות ד,ב, דמקשר זה כעם מש"נ קדש לי כל בכור דבפטר רחם קאי וי"ל. עכלה"ק. דלהנ"ל אי"ש דאף דריו"ח איירי לענין **קדושת** בכורות, מ"מ שפיר הוכיח מעבודה בבכורות לענין קדושה, כנ"ל כיון דזה כולל גם קרבנות דישראל ולזה בענין דין קדושה דוקא.

והא גופא שנתקדשו רק בכורות פטרי רחם ולא בכורות לאב בלבד אף שגם בהם הי' הנס דמכת בכורות, כבר נתבאר בגליון הני"ל מה שתירץ בזה הגרע"א כדאיתא בסי' חוט המשולש ע"י קפ"ב ובפרדס יוסף פ' בא יגב, וכעת נדפס ספר היקר "פדיון הבן כהלכתו", הנה בעי' ש' שם והלאה שקו"ט בענין זה בארוכה והביא שם עוד תירוצים בענין זה מדרשות הר"ן דרוש ח' והמהר"ל בסי' גבורות ה' פל"ח ועוד עיי"ש.

פשוטו של מקרא

בפירש"י פ' עקב בענין תחיית המתים

הרב וועלוול ראזנבלום
-תושב השכונה -

בפירש"י פרשת עקב ד"ה לתת להם (יא, כא): לתת לכם אין כתיב כאן אלא לתת להם מכאן מצינו למדים תחיית המתים מן תורה, עכ"ל.

והנה מקורו של רש"י בספרי, וכן על דרך זה הוא בגמרא סנהדרין (צ:).

אבל צריך עיון, שהרי כבר קודם פסוק זה נאמר (יא, ט): על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם ולזרעם וגו'.

וכן בפרשת דברים נאמר (א, ח): ...את הארץ אשר נשבע ה' לאבותיכם לאברהם ליצחק וליעקב לתת להם ולזרעם אחריהם.

ולמה המתין רש"י לפרש מה שפירש עד פסוק יא, כא בפרשת עקב, ולמה אמר שם "מכאן". * (הערת המערכת בסוף).

ואולי אפשר לומר על כל פנים בדוחק, שיש חילוק בין הפסוק שרש"י מביא פירושו עליו (יא, כא) לשני פסוקים הקודמים.

בשני פסוקים הקודמים (דברים א, ח, עקב יא, ט) נאמר "לתת להם" ולזרעם וגו' והיינו יכולים לפרש שעל ידי זרעם נחשב כאילו נתנו להם, ועל דרך הלשון "מה זרעו בחיים הף הוא בחיים". ואין משם רא"י לתחיית המתים.

ולכאורה, בלאו הכי צריכים לתרץ איזה תירוץ כעין זה. שהרי בפרשת לך לך כתיב (יג, יז): קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה.

וכן בפרשת תולדות נאמר (כו, ג): ..כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות וגו'.

וכן בפרשת ויצא נאמר (כח, יג): ..הארץ אשר אתה שכב עלי' לך אתננה ולזרעך. והלא לא נתן הקב"ה הארץ להאבות אלא להבנים. ומהו הפירוש ב"לך" שנאמר בפסוקים אלו. ולכאורה, גם מפסוקים אלו ראוי לתחיית המתים. ובפרט שבברית בין הבתרים בפרשת לך לך נאמר (טו, ז): ...לתת לך את הארץ הזאת לרשתה.

ובכמה פסוקים אחר זה נאמר (טו, טז): ודור רביעי ישובו הנה כי לא שלם עון האמרי עד הנה. ועיין שם בפירש"י: להיות משתלח מארצו עד אותו זמן וכו', עכ"ל.

ואם כן איך אמר הכתוב "לתת לך את הארץ הזאת לרשתה", ותיכף אחר זה אומר הכתוב שלא יהי "לך". אבל עיין במתחש"א סנהדרין (צ: ד"ה וגם הקימותי את בריתי אתם לתת להם וגו', וז"ל:

- ומהא דכתיב באברהם קום התהלך וגו' כי לך אתננה וביעקב כתיב הארץ אשר אתה שוכב עלי' לך אתננה וגו' משום דהתם אברהם נתנה לו במתנה בכח ולא בפועל דהיינו שיחזיק בה בחילוכו בה לרוחב ולאורך וכן ביעקב לא נתנה לו בפועל רק בכח שנתכפלה לו הארץ כדי שתהא נוחה לבניו ליכבש. עכ"ל.

והנה מה שכתב באברהם (יג, יז): קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה, יכולים לפרש שעל ידי שאברהם ילך בעתיד לארכה ולרחבה על ידי זה יתן לו הקב"ה בכח את הארץ. ובזה מובן גם כן למה לא נאמר "ולזרעך" בפסוק זה. אבל ביעקב כתיב בפרשת ויצא (כח, יג): הארץ אשר אתה שכב עלי' לך אתננה ולזרעך.

והגם שרש"י פירש בד"ה שכב עליה, וז"ל: קיפל הקב"ה כל ארץ ישראל תחתיו רמז לו שתהא נוחה ליכבש לבניו כדי אמות. עכ"ל.

אבל צריך עיון אם יכולים (בפשוטו של כתובים עכ"פ) לפרש מה שנאמר בפסוק "ולך" אתננה" (לשון עתיד), על הנתנה בכח שהי' לכאורה כבר בשעה שדיבר הקב"ה עם יעקב. וגם היינו צריכים לחלק ולפרש הכתוב, שמה שנאמר "לך (אתננה)" הפירוש בכח ומה שהפסוק ממשיך "ולזרעך", הפירוש בפועל.

ונוסף לזה, הרי גם ביצחק נאמר בפרשת תולדות (כו, ג): כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות, וביצחק לא מצינו שהי' נתינת הארץ לו בכח על דרך שמצינו באברהם ויעקב.

(ב) בתורה תמימה מביא דרשת הגמרא דסנהדרין (צ:): הני"ל על הפסוק בדברים (א,ח) הני"ל, וגם על הפסוק שבפרשתנו (יא, כא), אבל המעיין בהמהרש"א הני"ל יראה שכוונת הגמרא הוא להפסוק שבפרשת עקב. וגם המסורת הש"ס מציין לדברים יא.

(ג) עיין בגמרא סנהדרין (צ:): הני"ל:

ר' סימאי אומר מניין לתחיית המתים מן התורה שנאמר (שמות ו, ד) וגם הקימותי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען לכם לא נאמר אלא להם מכאן לתחיית המתים מן התורה, עכ"ל. והנה המעיין בפירש"י על פסוק זה יבין מעצמו למה לא פירש"י בפסוק זה "מכאן לתחיית המתים מן התורה". ועיין במהרש"א הני"ל.

דרך אגב, מה שכתב שם במהרש"א, וז"ל: מכל מקום משמע להו טפי לפרש כינוי דלהם אאבות כמו כינוי דאותם, עכ"ל. נראה דצריך להיות (לא דאותם אלא) דאתם, עיין שם.

(ד) יש להעיר למה שפירש"י בפרשת בשלח (טו, א) ד"ה אז ישיר משה: ... אבל מדרשו אמרו רז"ל מכאן רמז לתחיית המתים מן התורה, עכ"ל.

* הערת המערכת:

"ראה בסי' משכיל לדוד שכל הוכחת רש"י כאן הוא משום דכתיב להם ולא כתיב "לזרעם" כדכתיב לעיל מיני."

נגלה

הכל בידי שמים חוץ מצינים פחים

הרב ירחמיאל וויינבלום
-תושב השכונה-

הנה בכתובות ל,א, הקשו התוס' בד"ה הכל בידי שמים חוץ מצינים פחים מהא דאל יעמוד אדם במקום סכנה, וביארו דבדאי יכול אדם לשמור אי"ע מן הפשיעה, וכאן לא מיירי בפשיעה דהא ודאי שיכול להמית אי"ע, אלא מיירי באדם ששומר אי"ע דבכל פורעניות אמרינן דלאו דוקא שזה מועיל דיכול לבוא עליו באונס, משא"כ בצינים ופחים אם ישמור אי"ע לעולם אל יבואו עליו באונס, ואם בא עליו ה"ז בפשיעתו, ונמצא לפי התוס' דבשאר פורעניות הבאים על אדם אפשר שבא בפשיעתו או מן השמים, משא"כ בצינים ופחים לעולם אי אפשר שבא מן השמים כי

אם בפשיעתו, ולפי זה יש להקשות על מה שכתב רש"י בד"ה חוץ **"שפעמים"** שבאין בפשיעה", ומשמע דאפשר גם ע"י אונס, דלפ"ז מאי שנא צינים ופחים משאר פורעניות הרי שם ג"כ אפשר לבוא עליו בפשיעה ולא מן השמים כמ"ש התוסי שיכול להמית א"ע, וכן בצינים ופחים פעמים בא בפשיעה ומשמע דפעמים בא גם מן השמים?

ובסי' חידושי אגדות להגר"א וואסערמאן הי"ד תירץ קושיית התוסי' מאל יעמוד אדם במקום סכנה כו' באופן אחר ועפ"י מ"ש בסי' חובת הלבבות שער הבטחון פ"ד, דבאמת אין שום חילוק בין עצמו לאחר, דכמו שאין ביכולתו להרוג אדם אחר אא"כ נגזר עליו מלמעלה שיהרג, ה"נ אין בידו להמית א"ע אם לא נגזר עליו שיהרג, וכשם שאמרין דמ"מ רוצח חייב מיתה על **רוע בחירתו** כן הוא בנוגע לעצמו שנענש אם המית א"ע משום רוע בחירתו, ולכן אל יעמוד אדם במקום סכנה כמו שאסור להעמיד אחר בסכנה, ואין שום הבדל בין עצמו לאחר (וכידוע דברי הרדב"ז מובא גם בשו"ע אדה"ז דאסור לאדם לחבול בעצמו משום שהגוף הוא פקדון ואינו שלו) וגם על פשיעת אדם על עצמו אמרין הכל בידי שמים, דאם לא נגזר עליו מלמעלה לא הי' יכול להזיק א"ע או להמית א"ע כו', ותירץ לפ"ז קושיית התוסי' מבעל כרחך אתה חי, דלהנ"ל ניחא דבאמת אי אפשר לאדם להמית א"ע אם לא נגזר עליו מלמעלה.

והנה בלקו"ש חלק ל' (ע' 792) במכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א (באגרות קודש ח"ט ע' רי"ד) שאל אי' מדברי האור החיים (וישב לו, כא) שמפרש מ"ש וישמע ראובן ויצילם מידם אף שהשימו בבור של נחשים ועקרבים וז"ל: פי' לפי שהאדם בעל בחירה ורצון ויכול להרוג **מי שלא נתחייב מיתה**, משא"כ חיות רעות לא יפגעו באדם אם לא יתחייב מיתה לשמים והוא אומרו ויצילהו מידם פי' מיד הבחירה כו' עכ"ל, דמשמע מדבריו שאדם יכול להרוג חבירו מצד בחירתו אף שלא נגזר עליו מלמעלה, וע"י גם ברי"ח חגיגה ה,א, שמפרש מ"ש ויש נספה בלא משפט דהיינו אדם שהורג את חבירו, דמשמע כדברי האור החיים, דאיך זה מתאים עם המבואר באגה"ק ר"ס כ"ה בארוכה דאי אפשר להזיק חבירו אם לא נגזר עליו מלמעלה וכמ"ש כי ה' אמר לו קלל כו' ומ"מ נענש על רוע בחירתו עיי"ש בארוכה, (וראה גם חינוך מצוה רמ"א שכתב עד"ז דלכן נצטוונו שלא לנקום כיון שזה בא מאת השי"ת), ובתחילה כתב לו כ"ק אדמו"ר שליט"א דגברא אגברא קא רמית, וי"ל שהם ב' שיטות שונות. (וראה גם שמואל אי' כו, יט, ומצו"ד שם).

ולפי הנ"ל י"ל דבי שיטות אלו הן הן בי השיטות דכאן של רש"י ותוס', דאדה"ז סב"ל כשיטת רש"י הנ"ל דפשיעה ובחירה כו' אי אפשר לפעול אם לא נגזר עליו מלמעלה, אפילו לגבי עצמו וכ"ש לגבי אחר, משא"כ האור החיים קאי לפי שיטת התוס' ששייך פשיעה ובחירה אפילו אם לא נגזר עליו מלמעלה.

אבל לפי האמת ממשיך כ"ק אדמו"ר שליט"א לתרץ שבאמת אין שום סתירה ביניהם וזלה"ק: אבל לכאורה קשה ממ"ש בזח"א (קפה, א ושם) [שכתב ע"ד דברי האוה"ח הנ"ל] וממשי"נ (ש"ב כד, יד) [ויאמר דוד אל גד וגו' נפלה נא ביד ה' כי רבים רחמיו וביד אדם אל אפלה], וי"ל שהוא ע"ד העומד במקום סכנה (שבת לב, א) אשר אעפ"כ תלוי רק בפס"ד שמלמעלה. והסכנה גדולה יותר מבעל בחירה מאשר בע"ח שעליהם נאמר ומוראכם וגו' (תניא פכ"ד ואה"ח שם) ולכן מספיק גם זכות קטן, משא"כ באנשים ובפרט בניי שבחירתם חפשית באמת (עיי"ש במפרשי הזהר). ויש לדחוק זה גם בלשון האוה"ח ובפ"י הרי"ח לחגיגה ה, א עכלה"ק. וראה גם לקו"ש ח"ג ע' 838.

דלפי ביאורו של כ"ק אדמו"ר שליט"א יוצא דשניהם אמת דבדאי אין האדם ניוזק בלי גזרה מלמעלה, אלא דרוע הבחירה פועל שצריך זכותים גדולים יותר להנצל, ולכן לולי בחירת אדם זה להמיתו כו' לא הי' מת כי הי' מספיק לו זכותים קטנים יותר שלא יענש, וכמו כשעומד במקום סכנה דאז צריך זכותים יותר שהסכנה לא יזיקו, משא"כ אם לא הי' עומד במקום סכנה לא הי' צריך לזכותים גדולים כ"כ, ולכן שפיר קאמר האוה"ח דעיי"ז שהשימו בבור הי"ז הצלה דאז ודאי לא יזיקו את יוסף כיון שהן אינן בעלי בחירה, משא"כ אם הי' רוצים להמיתו אפשר שלא היו לו זכותים גדולים כ"כ שינצל מבעלי בחירה, אבל מ"מ סוף סוף בלי גזרה ועונש מן השמים לא הי' ניוזק, ודברים אלו קילורין לעינים.

וראה גם בהגהות מראה כהן שבת כב, א שהביא דברי הזהר הנ"ל ופירש ג"כ כעין הנ"ל, שהאדם הוא בעל בחירה ואין רצון ה' לבטל את בחירת האדם בכל זמן כנודע, ולכן בזה צריך זכותים גדולים, וראה ברכות ז, ב, על הפסוק "למה תביט וגו' תחריש בבלע רשע צדיק ממנו", צדיק ממנו בולע צדיק גמור אינו בולע, ויש לבאר זה עפ"י הנ"ל דרק אם אינו צדיק גמור שייך שבחירתו של הרשע יזיקו משא"כ בצדיק גמור שיש לו זכותים גדולים כו' אינו יכול לבלוע, וראה גם בסי' חסידים ס"י תשנ"א ובהגהות מקור חסד שם, ועד"ז כתב האלשי"ך בדניאל (ג, טו) שאמר נבוכדנצר לחנניא מישאל ועזרי' "מן הוא אל-ה די ישזבנכון מן

ידיי אף שכבר אמר לעיל (ב,מז) אלקיכון הוא אלוהה כו' דחשב כיון דעכשיו זה תלוי בבחירתו אי אפשר לשנות זה. ועי' גם בלקו"ש חל"א פורים (א) שנתבאר בארוכה דישאל שאינו מחשיב מציאות הטבע לא נמסר מעיקרא להנהגת הטבע, ורק אם מחשיב מציאות הטבע אז נמסר להנהגת הטבע כמ"ש ואם

תלכו עמי בקרי כו' וכפי שפירש הרמב"ם בהל' תעניות פ"א ה"ג עיי"ש, דלפי זה י"ל דאם אינו נמסר להנהגת הטבע אפשר שלא בא מעיקרא שיהי' במצב של סכנה כו', ורק אם נמסר להנהגת הטבע אז שייך שיבוא למצב כזה שהוא בסכנה כו' ואם אין לו זכותים גדולים כו' לא ינצל ויענש כו'.

דלפי ביאורו של כ"ק אדמו"ר שליט"א יוצא שלא כהני"ל דשיטת האור החיים הוא כשיטת התוס', כיון דגם לפי האוה"ח הוא בידי שמים, אבל לפי התוס' משמע דפשעת האדם אפשר לפעול אפילו אם לא נגזר עליו מן השמים.

בדברי הרמב"ן דספה"ע הוה מ"ע שאין הזמ"ג.

הרב ברוך הלוי הורביץ
-תושב השכונה-

ידועים דברי הרמב"ן בקידושין ל"ד שמנה מצוות ספירת העומר בחד מ"ע שאין הזמ"ג והאחרונים כבר האריכו לבאר דברי הרמב"ן עי' שו"ת אבני נזר או"ח סי' שפ"ד, וסי' דברי יחזקאל סי' מ"ה, ויש שרצו לומר דטעות סופר הוא ברמב"ן ראה שו"ת דברי מלכאל ח"ג סי' ה', אבל בסי' בירור הלכה או"ח סי' תפ"ט כתב שבדק כ"י והרבה דפוסים ישנים ובכולם כתוב כפי שהוא לפנינו ספירת העומר. הנה כעת מצאתי דבר חשוב בשו"ת מהר"ם חלאווה (נדפס בסוף סי' שיטת הקדמונים על מס' ב"ק (הוצאת הרב בלוי)) שהביא דברי הרמב"ן וז"ל: והרמב"ן ז"ל כתב דספירת העומר נשים חייבות בו, וכן עיקר, דלא ממעטינן אלא שהזמן גרמא, וספירת העומר אין גורם לו הזמן אלא המעשה דהיינו הקרבת העומר, ואעפ"י שהעומר תלוי בזמן מ"מ המספר אינו תלוי אלא במעשה ההקרבה ולא הזמן גרמא, הא למה זה דומה לנשים חייבות בברכת המזון, והרי שבת שהזמן גורם לאכילתו דאסור להתענות וכיון שהאכילה יש לה זמן הברכה עליה תיחשב תלוי בזמן ונמצאת א"כ בהמ"ז תלויה בזמן, ואמאי נשים חייבות כו' אלא ש"מ דכיון שהברכה אינה תלויה בזמן אלא המעשה האכילה לאו זמן גרמא קרי לה, וכן הדין בספירת העומר עכ"ל.

רמב"ם

סיום ספר עבודה

הרב משה מנחם מענדל איידעלמאן
- תושב השכונה -

בסיום ספר עבודה כותב הרמב"ם: ראוי לאדם להתבונן במשפטי התורה הקדושה ולידע סוף ענינם כפי כחו. ודבר שלא ימצא לו טעם ולא ידע לו עילה אל יהי קל בעיניו... בוא וראה... ומה... קל וחומר למצוה שחקק לנו הקב"ה שלא יבעט האדם בהן מפני שלא ידע טעמן.

בסיום ספר קרבנות: אע"פ שכל חוקי התורה גזירות הם כמו שביארנו בסוף מעילה, ראוי להתבונן בהן וכל מה שאתה יכול ליתן לו טעם תן טעם. הרי אמרו חכמים הראשונים שהמלך שלמה הבין רוב הטעמים של כל חוקי התורה. יראה לי שזה שאמר הכתוב... ירדה תורה לסוף מחשבת האדם... וכל אלו הדברים כדי לכופ את יצרו ולתקן דעותיו, ורוב דיני התורה אינן אלא עצות מרחוק מגדול העצה לתקן הדעות וליישר כל המעשים...

בסיום ספר טהרה: דבר ברור וגלוי שהטומאות והטהרות גזירות הכתוב הן. ואינן מדברים שדעתו של אדם מכרעתן והרי הם מכלל החוקים... ואעפ"כ רמז יש בדבר...

ולכאורה אפ"ל שבה מרמז הרמב"ם סדר העבודה מלמטה למעלה (ועפ"י יובן ג"כ הלשונות בהרמב"ם):

תחלת ויסוד קיום המצות צריך להיות בדרך חוקה קב"ע (ביחד עם הידיעה שראוי לאדם להתבונן - לאח"ז).

(ולכן מודגש בסיום ספר עבודה העשייה דקיום המצות: וכל הנוהג בהן מנהג חול מעל בה ואפילו הי' שוגג... שלא יבעט האדם בהן מפני שלא ידע טעמן... ועשיתם אותם, אמרו חכמים ליתן שמירה ועשייה לחוקים כמשפטים. והעשייה ידועה והוא שיעשה החוקים, והשמירה שיזהר בהן... וטובת עשייתן בעוה"ז ידועה... שבעשיית החוקים והמשפטים זוכין הישרים לחיי העולם הבא).

אח"כ בסיום ספר קרבנות מוסיף הרמב"ם (1) שכל מה שאתה יכול ליתן לו טעם תן לו טעם. (2) ראוי מהמלך שלמה שהבין רוב הטעמים (אף שלכאורה הי' יכול הרמב"ם להביא ראוי זו בסיום ספר עבודה שלפנ"ז). (3) הרמב"ם עצמו נותן טעם (יראה לי כו'). שכיז מורה על קיום המצות באופן של טעם ושכל.

(ולכן מודגש בסיום ספר קרבנות הטעם ושכל שבקיום המצות: שהמלך שלמה הבין רוב הטעמים... יראה לי... ירדה תורה לסוף מחשבת האדם וקצת יצרו הרע... וכל אלו הדברים כדי לכוף את יצרו ולתקן דעותיו, ורוב דיני התורה אינן אלא עצות... לתקן הדעות... וכן הוא אומר.. במועצות ודעת). אח"כ בסיום ספר טהרה מדגיש הרמב"ם ענין החוקה שבזה "דבר ברור וגלוי... גזירות הכתוב הן" - תכלית ענין החוקה, שלכאורה ע"ז לא יכולים ליתן טעם, כי זה לא בדוגמא להחוקים שנתבאר בסיום ספר קרבנות, - ע"ז כותב הרמב"ם "ואעפ"כ רמז יש בדבר..." - כוונת הלב.

(ולכן מודגש בסיום ספר טהרה הרגש והכוונה דקיום המצוות: והדבר תלוי בכוונת הלב... כשם שהמכוין לבו... כך המכוון לבו... כיון שהסכים בלבו.

מתאים להמבואר בכ"מ שוידעת היום כו' ואח"כ והשבות אל לבבך).

שונות

ספריית ליובאוויטש

- המשך לגליון הקודם -

הרב שלום יעקב חזן
- תושב השכונה -

פרק ו' ע' עט.

בחורף תרפ"א נחלה כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ, והי' חולה מסוכן ר"ל, עד אשר היו ימים כי הרופאים אמרו כי רק האלקים יוכל לרפאות, והי' המצב נורא (ראה אג"ק חיי"ג אגרת ד'תרל"ז. ובכ"מ).

בהתוועדות שמח"ת תרפ"ב (סה"ש תר"פ-פ"ז ע' 31) סיפר הרבי מה היתה דאגתו בעת חליו:

איך האב ניט גע'דאגה'עט וועגען ווייב און קינדער [...]
איך האב גע'דאגה'ט נאר וועגען די כתבים, וואס עס בלייבט אזוי פיל כתבים, דעם טאטנס (דעם רבינס), דעם זיידע'נס, דעם צמח צדק'ס וכו', און עס איז דאך ניטא איצטער ווער זאל דערקענען דעם כח הפועל בנפעל...אויף דעם האב איך גע'דאגה'ט.

בעת הגירתו מרוסטוב ללנינגאד בסיון תרפ"ד, חשש הרבי על הכתבים, כך כותב בט"ו מרחשון תרפ"ח (אג"ק ח"א אגרת שם):

אחר חגה"ש השגתי ת"ל מעון טוב, וכבי שבועות אחרי החג באו ת"ל כבוד אמי מורתי זוגתי בנותיי ונכדי שיחיו עם כל התפצים, הכתבים היו אתי (כי בנסיעתי לקחתים אתי עמי כי יראתי להניחם כי היעווסקציע התפארו אשר יקחו ח"ו הכתבים שלי, ועוד טרם נסיעתי מרוסטוב חבשתים בארגזים ושלחתים באגזז למען הצילם מידם ות"ל בעד זה).

חששו מהיבסקצ"י הוא בהמשך לחיפוש שעשו אצלו הג.פ.א. ברוסטוב בחודש ניסן תרפ"ד, וכמו שכותב בז' מנ"א תרפ"ח (אג"ק ח"ב אגרת שצו):

חבל על אשר לוקחו אצלי העתק המכתבים דחצי שנת תרפ"ג וחצי שנת תרפ"ד בהחיפוש מן הג.פ.א. שהי אצלי בחדש ניסן תרפ"ד.

ועד"ז ברשימת המאסר שנדפסה ביג"ת נ.ג. חו' נד. ובסה"ש תר"פ-ז ע' 263:

הקובץ דשנת תרפ"א לוקח בעת החיפוש דקיץ ההוא במעונו 44 ברחוב בראטסקי בעיר רוסטוב והקובץ תרפ"ג שרפו בעת החפוש במעונו הנ"ל בניסן תרפ"ד, אשר אז הוכרח להעתיק מושבו מרוסטוב לליעניגרד.

[אודות קובצי עשרות אלפי האגרות שכתב במשך השנים תר"ס-תש"י, וחלקם נמצאים בארכיון הספרי' - ראה בהנסמן בשוה"ג לאגרת ד'תרכט. ד'תשנח (אג"ק ח"י"ג ע' לד. וע' רנט).

על חששו של אדמו"ר מהור"י"צ בעת מאסרו אודות הכתבים מסופר גם ב"פסק דין" דמשפט הספרים - נעתק ב"כפר חב"ד" גליון 271 ע' 22

כשאבי נעצר ונאסר הוא אמר שצריך להציל חיים ואת הכתבים. שום דבר אחר לא נגע לו וכך היה כשהיה צריך לעזוב את רוסיה.

פרק ו' ע' עט.

אודות החבאת הכתי"ק - בעת המאסר - בין החסידים. יש לציין, שאת תיבת הכתי"ק אביו אדמו"ר מהורש"ב, שהרבי הי' רגיל לקחת עמו בנסיעותיו (כדלקמן פרק ז ע' קג), לקחה עמו גם בנסיעתו לקאסטראמא:

אחד המאמרים שכתב הרבי בקסטראמא הוא ד"ה ומהיכן זכו דיום ב' דחה"ש, לידינו הגיע קונטרס ובו חלק מהמאמר בגוכי"ק, ובראשו רשום: "ז' תמוז [תר"פ"ז, קאסטראמא" (צילומו נדפס בהוספה לד"ה על כן יאמרו המושלים עת"ר (ברוקלין תשנ"ג)).

מאמר זה מונח בתוך הביכל גוכי"ק דהמשך תער"ב, ומיוסד עליו. גם ד"ה הוי' לי בעוזרי שאמרו בקאסטראמא - מיוסד על ההמשך תער"ב. ולכן נראה קרוב לודאי, שלקח עמו לקאסטראמא את תיבת הכתבים הנ"ל. ובמיוחד שנסיעתו זו היתה אמורה להיות על שלש שנים.

[כתי"ק אלו היו מונחים תמיד בתיבה זו גם בעת שגר בריגא, ווארשא, אטוואצק וגם בארה"ב, ולא העמידם בארונות עם שאר הכתי"ק. לכן נחא מה שברשימת כ"ק אד"ש מהכתבים (דלעיל פרק ו' ע' עז) שערך בריגא, לא נרשמו כתי"ק אדמו"ר מהורש"ב. שהרי כהמפורש שם, הרשימה היא להכתבים "כפי שהעמידן אד"ש [בארונות]".]

פרק ו' ע' פא. אודות מאמרי אדמו"ר מהורש"ב בתקופת נשיאותו.

חלק הארי של המאמרים בגוכי"ק שכתב בשנים תר"פ-תרצ"ט, נאבד בעת המלחמה. ונשאר לפליטה רק מאמרי תרפ"ו (1-1170), ומאמרים מפוזרים דשנות תר"פ-א, תרפ"ד-ה, תרפ"ח (9-1168, 1172).

המאמרים והשיחות שכתב בארה"ב במשך השנים ת"ש-ה מסומנים כעת במס' 29-4016, רגיל ה' אדמו"ר מהורש"ב לכתוב המאמרים בגוכי"ק, ולאחרי שנעתקו במכונת כתיבה, הוסיף עליהם עוד הגהות בגוכי"ק.

במשך השנים תש"ו-תש"י, הפסיק בכתיבת המאמרים, והמאמרים שפרסם לרבים, רובם היו מאמרים משנים קודמות. כ"ק אד"ש הכינם לדפוס בתוספת הערות וציונים.

פרק ז' ע' צא. אוסף כתבי היד.

בד בבד עם קניית ספריית ווינר, המשיך הרבי ברכישת כתי"ק רבותינו. אם כי כנראה בגלל המצב המסוכן ברוס"י בתקופה זו, לא הייתה השעה פנוי וכשרה לזה, ולכן כנראה לא הגיעו לידינו ידיעות מרובות בזה.

לפנינו מועתקות אגרות אחדות שכתב בנושא זה.

בכ"ו מרחשון תרפ"ד כתב לרח"א ביכאווסקי (אג"ק ח"א אגרת קמ"א):

מדי דברי, הנני בזה אשר ידעתי אשר ש"ב בני בד"ז הרה"ק מליאדי זצ"ל הלוו לו ספרי ביכלעך כתי"ק כ"ק אאזמו"ר הרה"ק הרב צמח צדק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע ובהיותי במאסקווא הבטיחו לי בני הרב ר"ב ז"ל כי יכתבו לכבודו אשר יואיל למסור לי ההלואה, הנני בזה לבקשו בזה כי ישלח נא אותם אלי, ומוכן הנני לשלוח איש מיוחד, או שייטיב לשלוח ע"י איש נאמן רוח,

ואחזיר ההוצאות בתודה רבה והנני חושב אשר בזה יעשה נח"ר גדול לנשמות הקדושות אשר ספרי קדשם יהיו במקום אחד. ובאגרת ח"י שבט תרצ"א (אג"ק ח"ב אגרת תקכ) כותב: בשנים האחרונות באו לידי כשני מאות כרכים כתבים מליאדי וקאפוסט.

אם כי לא מפרש כאן כ"ק הצ"צ, אך גם אותם קיבל. ועד"ז כותב למוהרש"ז הבלין בכ"ט ניסן תרפ"ז: הנני מסגיר בזה מכתב לידידנו ר"י ש"י הענקין על דבר הביכער. כ"ק הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק הרב צ"צ זצוקללה"ה נבג"מ ז"ל אשר ימסור אותם לידידי וידידי יקבלם וימנה את... סיום האגרת לא הגיע לידינו. אך מהאגרת דלקמן נראה שבקשו שבנתיים יהיו הביכלאך מונחים אצלו, כנראה בגלל המצב ברוסי.

כשהגיע הרבי לריגא כתב לו ב"א כסלו תרפ"ח: בזה הנני לבקשו אשר יואיל נא לשלוח לי במוקדם היותר אפשרי הכתבים כתבי יד קודש שלי המונחים אצלו וישלחם ע"י פאצט בחבילה טובה פאר סטראתשט אשר בעזרתו יתברך יבואו בטח, וישלח זאת על שמי ויודיע במכתב בטוח תומ"י.

באגרת ח"י שבט תרצ"א הנ"ל, מסכם הרבי את מספר הביכלאך הנמצאים בספרייתו, בנוסף על "כשני מאות כרכים כתבים מליאדי וקאפוסט", "שלוש מאות בערך כתבים שבאו לידי בירושה מסניף ליובאוויטש". בסך הכל לערך כמש מאות ביכלאך כת"י.

גם בשאר השנים המשיך ברכישת כת"ק רבותינו וספרים יקרים, באגרות דהשנים תרצ"ג ואילך (ראה בהנסמן במתפח ענינים לאג"ק ח"א ערך "כתבי יד") כתב רבות לאנ"ש ברוסיה ועוררם על זה, כ"כ חי חשוב אצלו בניית הספרייה, למרות המצב המסוכן ששרר אז ברוסיה ובפרט הקשר עם הרבי. פרק ח' ע' קכ.

בתוך 100 תיבות הספרים נכללו גם מספר תיבות עם כתבי יד ובהם כ-200 כרכים, והם הועמדו בארונות שבהיכל ק' אדמו"ר מוהר"י צ" (כ"ז בנוסף על תיבת כת"ק אביו אדמו"ר מהורש"ב ני"ע שהביאה עמו, כדלעיל פרק ז' ע' קג).

כ"ק אד"ש לאחריו באו לארה"ב סידר את הכתבים, ועל כו"כ מהביכלאך ערך רשימה מהמאמרים שבהם, בהוספת ציונים וכיו"ב. ועפ"י רשימות אלו ורשימות כ"ק אדמו"ר מהורש"ב ועוד, הדפיס כ"ק אד"ש את רשימת מאמרי דא"ח של אדמו"ר מהר"ש (בשנת תש"ז), ואדמו"ר מהורש"ב (בשנת תשי"ט).

פרק ט' ע' קכח. מסופר אודות "קופת רבינו", שקופה זו ניכרת רק באגרות של השנה הראשונה להווסדה בשנת תרפ"א-ב. יש לתקן בזה, כי קופה זו נזכרת גם באגרות עד שנת תרפ"ד ונסמן באג"ק ח"א אגרת סה בהערה. ועדיין בכו"כ אגרות כ"ק אד"ש (ח"יד אגרת ה'קצה, ח"כ אגרת ז'תקפג, ח"א - ח'קלד (נמצא בדפוס) ועוד).

פ"ט ע' קל. אודות מטרת קופת המעמד. בשנת תשי"ז נסע כ"ק אד"ש לפאריז לקבל את פני אמו הרבנית חנה ע"ה ושהה שם ג' חדשים. אחד העניינים שהתעסק שם הי' לעורר ולזרז את אד"ש בדבר המעמד. וראה באגרת למוהר"נ נעמאנאו מ"יג סיון תשי"ז (אג"ק ח"א אגרת ז'תתט):

בדעתי לנסוע צלחה לנ"י. סוף שבוע זה או אמצע שבוע הבע"ל. כמובן, חפצי לברר ולסדר העניינים שנמסרו לחלק עבודתי, עד כמה שתלוי בי, עוד קודם נסעי. ואחד העניינים האלו הוא ענין הנפנה [מעמד], (אף, שכמובן, השתתפותי בזה הוא באופן שלא יודע בחוץ, כיון שטאסז לגסז [שחתנו כבנו]).

ומאז הרבה כ"ק אד"ש לעורר ולזרז את אד"ש בכל מקום ע"ד המעמד (גם המכתבים שנשלחו מועד המעמד הוגהו ותוקנו ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (ראה צילומים בקוני "צדיק למלך" ה' ע' 135-6).

באגרת כ"ק אד"ש מ"י מרחשון תשי"ח (אג"ק ח"ב אגרת שט) למוהר"צ שמטוב, מבאר את מטרת המעמד: בכלל, אין צורך להחמיר ולברר ב"יג נפה טרם מדברים ע"ד ענין נפנה, ובפרט בשים לב לזה שבשנים האחרונות הרי מודגש ביותר היותו מנהיג כלל ישראל, והעסקנות ע"פ רוב היא בדברים השווים לכל נפש, ולפעמים הנוגעים ביותר לאלו הרחוקים מהתומ"צ. אבל, לאידך גיסא, אין לדבר עדכ"י עם כאו"א, ופשיטא שצריך ליזהר מאלו שיריעו אח"כ אני העשרתי את אברם.

ושתי נקודות בזה 1) שצ"ל בדרך כבוד (ובמכש"כ מסתם ת"ח, שדימוהו רז"ל (כתובות קה:)) להקרב ב"כורים דוקא, ולא לתרומה וכיו"ב. וק"ל.) מצד הנותן, דאין זה כלל וכלל ענין של משולח ח"ו. צ"ל ההסברה שבאין יכולת לכאו"א לקחת חלק בעבודתו בקדש של כ"ק אד"ש, שבאמת היא חובת כל אחד מישראל, הרי ע"י שנותנים נפנה: [מעמד] א) מסלקים טרדה זו מעליו למען לא יה"י בלבול זה להפריע מהעבודה. ב) והוא העיקר: ע"י לוקחים איזה חלק בעבודת הקודש שלו.

וראה גם באגרת מחי"י כסלו תשי"א (אג"ק ח"ד אגרת תתלא).
ובמפתח ענינים בערך "מעמד". אך מודגש הוא ביותר - לאחר
קבלת הנשיאות - באגרת למוהרש"י העכט מכ"ו תמוז תשי"א (אג"ק
ח"ד אגרת א'קיד):

במה שכותב במכתבו בימי חג הגאולה, שרוצה הוא להשתתף
במעמד פרטי שלי ומקוה שיצא מן המיצר אל המרחב כו'. הנה בטח
ידוע לו שאינני לוקח כסף מעמד מפני כמה וכמה טעמים ובמילא
גם ההמחאות ששלח מונחים עד שיודיע מה לעשות בהם.
באגרת זו מודגש שמטרת קופת המעמד וענינה הוא - להשתתף
בעבודת הקדש של כ"ק אדמו"ר שליט"א ולא רק להחזקת בית
רבינו.

- המשך יבוא אי"ה -

ד"ה החדש הזה לאדמו"ר האמצעי

הת' יוסף יצחק קעלער
- תות"ל - 770

בספר מאמרי אדמו"ר האמצעי שמות ח"א ע' צה נדפס ד"ה החדש
הזה לכם.

ובשוה"ג נסמן: החדש הזה לכם: נדפס מבוך 1194 ע' צה
גוכי"ק.

בגוכי"ק לא נרשם זמן אמירת המאמר, אמנם מזה שלקמן ע' קד
מציין: בקונטס דשמע ישראל בסי', שכנראה הכוונה לספר אמרי
בינה שנדפס בשנת תקפ"א - משמע, שזמן כתיבת המאמר הוא קודם
הדפסת הספר אמרי בינה (ולאחרי כתיבתו). ולפי"ז זמן (אמירת
ו)כתיבת המאמר הוא בין השנים תקע"ג - תקפ"א.

ולחעיר שהמאמר מתחיל: החדש הזה לכם... והנה יש להקדים
תחלה בענין אד"ם מהו א' ד"ם שזהו מחשבה דו"מ כו' דהנה כתי'
כל הנקרא בשמי. וביאור הענין מבואר במ"א ע"פ אדם כי יקריב.

ולכא"ו המאמר מיוסד על ד"ה אדם כי יקריב תקס"ז. [בבוך
הנחות אדמו"ר האמצעי ממאמרי שנת תקס"ז בגוכי"ק (1196) חסר
ד"ה אדם כי יקריב, ובסה"מ תקס"ז ע' פט נדפס מבוך 1196
גוכי"ק ד"ה להבין שורשי דברים הנ"ל (ובשוה"ג ד"ל שזהו
ביאור על מאמר ד"ה אדם כי יקריב שנזכר ביהל אור ע' שנח)
ושם בע' צא נדפס הגהה מגוכי"ק הצ"צ: והנה הדרוש אינו נמצא
כאן.

אך בבוך הנחות תקע"ז - תקע"ח (ויק"ד) [נמצא בדפוס] נמצא הנחה מד"ה אדם כי יקריב משי"פ ויקרא תקע"ז שכני מיוסד על ד"ה זה תקס"ז.

(בסה"מ פרשיות ע"י תקי נדפס ד"ה אדם כי יקריב. ובעי אי ובי העי 109 ציין המו"ל שהוא ראשי פרקים - הביאור בסה"מ תקס"ז ע"י פט הוא (כנראה) על מאמר זה.

ולמע"י שלכאוי ד"ה זה בסה"מ פרשיות הוא ראשי פרקים מהביאור שנדפס בסה"מ תקס"ז (ולא מהמאמר שלא הגיע לידינו בהנחת אדמו"ר האמצעי).

ולכאוי ד"ה זה במאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ע"י יח (שהוא כני הנחה ממאמר אדמו"ר האמצעי) מיוסד על ביאור הני"ל בסה"מ תקס"ז).

ולכאוי נאמר מאמר זה (שבמאמרי אדמו"ר האמצעי שמות) בש"פ ויקרא פי החדש (ולכן התחיל את המאמר ב"החדש הזה לכם" ויסדו על ד"ה אדם כי יקריב).

ובין השנים תקע"ג - תקפ"א חל פי החדש בש"פ ויקרא בשנת תקע"ו ושנת תקע"ט (שהיו שנים פשוטות והי' ר"ה שלהם ביום חמישי, וחדשי חשון כסלו היו כסדרם. שרק בקביעות הזו יחול פי החדש בשבת ר"ח ניסן (פי ויקרא)).

ולכאוי ממה שמזכיר: בקונרס שמע ישראל בסי דקאי על האמרי בינה, מסתבר להסמיק אותו לשנת תקפ"א, דהיינו בשנת תקע"ט שכני אז נכתב כבר (עכ"פ חלק מ)האמרי בינה. [וראה ברשימת הכת"י בספר אמרי בינה הוצאת תשמ"ה שכ"י אחד נכתב בשנת תק"פ]. ודו"ק.

הערות בענינים שונים

הת' יוסף גאלדבערג
- תלמיד בישיבה -

בהגדה של פסח עם ליקוטי טעמים מנהגים וביאורים מכ"ק אדמו"ר שליט"א בהוצאות החדשות ע"י תח קטע המתחיל אולם, צ"ל לפני תיבת אולם: אות ד. ובעי תט לפני קטע מתחיל ואח"כ, צ"ל: ה. ולפי"ז מוסברים בטוב טעם דברי אדה"י (בסעיף הקודם): "שישב בהסיבה דרך חירות כו' לפי שבכל דור ודור וכו' (כלי הרמב"ם הני"ל) לפיכך צריך לעשות כל מעשה לילה זה דרך חירות". והיינו שזה חיוב כללי להתנהג בדרך חירות בזה הלילה. ועפ"י מובן שמצות ההסיבה הנמשכת מזה, אינה פרט

במצות אכילת מצה וכ"י אלא ענין בפ"ע. - כפי שנדפס בהגדה של פסח הוצאת תשלי"ט ע"י קעב ובלקו"ש ח"י"א ע"י 18.

(ב) באגה"ק סי"א כותב אדה"י "להשכילך בינה כי לא זו הדרך ישכון אור ה' להיות חפץ בחיי בשרים ובני ומזוני כי ע"י ארז"ל בטל רצונך כו"י ועל תיבות בטל רצונך כו"י מובא בשעורים בספר התניא - אגה"ק ע"י 1380 הע"י ז הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בזה"ל "משמע דפשוט שיש לו הרצון הזה - והיינו בתומ"צ, דקשור בהן בטבעו כו"י (פמ"ט)". וכך נעתק הערה זו בשיעורים בספר התניא בלה"ק, ותניא אגה"ק בצירוף מ"מ, ליקוטי פירוש, שינוי נוסחאות ע"י רכא.

ולכאורה תיבת "התומ"צ" אין לו פירוש ונפלה כאן טעות המעתיק מכת"י"ק אד"ש וה"י כתוב - בחומ"י [בני חיי ומזוני].

ג) באגרת התשובה בצירוף מ"מ ליקוטי פירוש שינויי נוסחאות ע"י ר' שו"ה קען כתוב וראה לקו"ת ר"פ במדבר (א,ב): ונכרתה הנפש כו"י כמשל האדם שנכרת גופו מראשו והעצה חיעוצה לזה הוא כמו ד"מ אם ה"י נמצא ברפואות לחבר גופו אל ראשו כך הוא כו"י [ושם א, סע"ד: "בענין כריתות כו"י". והמו"ל כותב בשולי הגליון, כנראה חסר סיום השיחה. והנה המו"ל העתיק כנראה השיחה מליקוטי ביאורים בספר התניא ח"ב וחשב שמה שכתוב בסוף - כנראה חסר הכוונה שחסר סיום השיחה ולא ראה עכ"פ המקור בלקו"ש ח"ה ע"י 136 הערה 27 שהכוונה בהמלים "ושם א, סע"ד: בענין כריתות כו"י" - כנראה חסר]" שכנראה חסר בלקו"ת, ועפ"י מובן למה לא ציין המו"ל הערה זו בהמ"מ ללקו"ת.

לעילוי נשמת
העלמה החשובה מ' רבקה לאה ע"ה
בת הרב ר' אליהו ע"ה
מארקאוויטש

*

נפטרה ביום בד"ח אלול ה' תשל"ו
ת. נ. צ. ב. ה.

נדפס ע"י
הרה"ת ר' משה צבי שי' וזוגתו מרת פייגא תחי'
וילדיהם שיחיו
ווינער

שירותי מחשב ותכנת סדר הדפוס "סדרית" — באדיבות
E.S.T. Computers 4403 14th Ave. (718) 972 4648

להצלחה רבה ומופלגה